

Het persoonlijke relaas van de rechter die Willem Holleeder tot levenslang veroordeelde

Posted on 29 november 2023 by Hans Werdmölder

Binnen de rechtspraak geldt de standaardregel dat rechters buiten de publiciteit blijven. Ook worden rechters verondersteld neutraal en onbevooroordeeld zijn. Het bijzondere van het boek *Het Proces. Een rechter over de zaak-Holleeder* is dat voor het eerst een rechter verslag doet van zijn persoonlijke ervaringen, en dan ook nog in een belangrijk strafproces.

Frank Wieland (Gorinchem, 1949) was één van de drie rechters in het langdurige, in 2007/2008 gestarte 'liquidatieproces Passage'. In dit proces stond onder anderen de topcrimineel en voormalige Heineken-ontvoerder Willem Holleeder terecht. In 2019 kreeg hij van de Amsterdamse rechtbank een levenslange gevangenisstraf opgelegd voor het uitlokken van zes aanslagen, waarbij tussen 2002 en 2006 vijf mensen werden vermoord. Voor Wieland was het de laatste zaak voor hij op zijn zeventigste met pensioen ging.

Nederland telt zo'n 2500 rechters. Binnen de wereld van de rechtspraak gold Wieland als een buitenbeetje. Hij stond bekend om de luchtige, amicale toon waarmee hij verdachten en getuigen bejegende. Ook liet hij niet de gelegenheid voorbijgaan om een feestje van het advocatenkantoor van Ficq & Partners, met veel zware criminelen als cliënt, op te luisteren met zijn aanwezigheid. Naar Wielands mening moest dan kunnen, want hij acht zich 'door en door betrouwbaar, onkreukbaar en correct'. Dat is hier overigens niet het issue; waar het om gaat is dat zo'n bezoek kan leiden tot verkeerde interpretaties bij andere mensen. Peter R. de Vries vond dat het niet kon. Jammer genoeg gaat Wieland in zijn boek niet in op de vraag of er bezwaar kan worden gemaakt tegen al te innige banden tussen strafadvocaten en misdaadjournalisten. Daar zijn voldoende voorbeelden van.

Begrip als essentiële waarde

Begrip is essentieel voor het vertrouwen en het draagvlak in de samenleving, zo lezen we in het hoofdstuk waarin Wieland een toelichting geeft op de rol van de persrechter. Dat is zoals bekend een lid van het gerecht die het aanspreekpunt is voor de pers en tevens woordvoerder over de zaken die de rechtspraak van het college betreffen. In de loop der jaren zijn rechters, mede onder invloed van nieuwe wetgeving, criminelen zwaarder gaan bestraffen. Die samenleving is heel wat anders gaan kijken naar rechtszaken waar doorgewinterde criminelen als Willem Holleeder, Mink Kok en Ridouan Taghi terechtstaan. In een strafproces staat niet langer preventie, maar ook vergelding en generale afschrikking centraal.

In zijn boek besteedt Wieland veel aandacht aan het milieu van Holleeder en de getuigenissen van zijn zussen, Sonja en Astrid. Het was een oplettend gezin, waar de ontvoering van biermagnaat Heineken in 1982 alles op zijn kop zette. De vader van Willem Holleeder was werknemer van de firma Heineken.

Tijdens het proces werden alle getuigen door de rechter, advocaat en officier van justitie nog eens ondervraagd. Sonja, de weduwe van Heineken-ontvoerder Cor van Hout, bleek goed van zich af te kunnen bijten toen zij onder vuur kwam te liggen van Holleeder-advocaat Sander Janssen. Ze schetste het beeld van haar broer als 'een tikkende tijdbom'. Zus Astrid, van beroep advocaat, legde bij de onderzoeksrechter niet minder dan veertig verklaringen af. Haar leven, en ook dat van Sonja, was een hel.

Rechters zijn ook mensen

Eerder schreef Astrid een bestseller over haar leven als zus van Willem Holleeder met de opmerkelijke titel *Judas*. In de rechtszaal verklaarde zij: 'Het is mijn broer... die ik nu verraad.' Astrid zei geen haatgevoelens te koesteren, maar ze vindt haar broer ziek en hem opsluiten maakt hem ongevaarlijk: 'Hij kan niet anders, ik weet niet waarom. Als je een heel lieve hond hebt die kinderen bijt, moet je die hond in laten slapen om de kinderen te beschermen, hoe naar dat ook is.'

Deze zin trof Wieland als een mokerslag. Het deed hem ook terugdenken aan zijn persoonlijke omgang met huisdieren. Hij schorste de zitting: 'Als iets je aangrijpt, moet je letterlijk afstand nemen. Het mag je niet beïnvloeden.' Zijn boodschap luidt: rechters zijn ook mensen.

Ook de door Astrid in het geheim gemaakte geluidsopnames kwamen tijdens de zitting ter sprake. Op een vraag van de rechtbank legde ze uit waarom die naar haar oordeel van belang waren: 'Omdat het anders zijn woord is tegen dat van mij. Nu vertelt hij het zelf, in zijn eigen woorden.' Als je de context kent, begrijp je ook de inhoud van het gesprek beter. De door Willem Holleeder gemaakte schietgebaren konden helaas niet worden opgenomen. Wel de begeleidende tekst: 'Hij is aan de beurt, die gaat.' De geluidsbanden werden een belangrijk onderdeel van het feitencomplex op grond waarvan Holleeder werd veroordeeld.

Ook misdaadverslaggever Peter R. de Vries werd als getuige gehoord. Hij heeft beide zussen, die vreesden voor hun leven, op vele manieren bijgestaan. Niet alleen bij het schrijven van het boek *Judas*, maar ook bij het naar buiten brengen van de geluidsopname met de scheldtirade. Veel passages rond Holleeder zijn ook in De Vries' boek over de Heineken-ontvoering te lezen en hadden door Wieland beter kunnen worden weggelaten. Hij stelt vast dat De Vries een boeiende getuige is die er niet voor terugschrok om Holleeder-advocaat Janssen flink van repliek te dienen.

Levert het boek van Wieland nieuwe inzichten op? Het is natuurlijk interessant kennis te nemen van zijn visie op fenomenen als zwijgrecht, wraking, de introductie van het spreekrecht door slachtoffers, de gewenste en ongewenste gevolgen hiervan en de wijze waarop het smartengeld aan slachtoffers wordt vastgesteld. Wieland waarschuwt ook voor de neiging van de Tweede Kamer om de rechterlijke macht met nieuwe taken te belasten die ze, gelet op de huidige onderbezetting, niet aankan.

Nadat Holleeder zijn vonnis te horen had gekregen, klonk applaus in de rechtszaal, zelfs een enkele juichkreet. Wieland vond dat ongepast. Aan het fenomeen van de levenslange gevangenisstraf wijdt hij een apart hoofdstuk. Wieland, zo lijkt het, wil graag overkomen als een zeer humane rechter, die niet gelooft in strenger straffen als remedie tegen de zware criminaliteit.

Over dreigementen richting Wieland lezen we niks

Over de totstandkoming van het vonnis tegen Willem Holleeder komen we niets te weten, want dat is het geheim van de raadkamer. In een arrest van meer dan vijfhonderd pagina's werd de levenslange gevangenisstraf in 2022 door het Amsterdamse Gerechtshof gehandhaafd. Dat was een koude douche voor de Amsterdamse knuffelcrimineel, die nog rekening hield met de mogelijkheid van vrijspraak. Holleeder was diep verontwaardigd. 'Pisbak' was zijn reactie, typerend voor iemand die gewend is zijn gelijk te krijgen.

Wieland gaat in zijn boek evenmin in op het aspect van de beveiliging en de toenemende tendens om rechters en andere wetsdienaren te bedreigen. Wat is daarover zijn oordeel? Is hij zelf ook bedreigd ten tijde van het proces tegen Holleeder? Graag had ik hierover meer willen lezen. Kennelijk was dat voor Wieland een stap te ver.

Frank Wieland: *Het proces. Een rechter over de zaak-Holleeder*, uitgeverij Ambo Anthos (Amsterdam, 2023). Prijs €22,99.

Hans Werdmölder is criminoloog en antropoloog. Hij is onder meer de biograaf van prof A.N.J. den Hollander: [Den Hollander - Dwars beeld van de Nederlandse sociologie](#). Het boek is gepubliceerd door Uitgeverij Blauwburgwal.

Wynia's Week verschijnt 104 keer per jaar met even onafhankelijke als broodnodige berichtgeving. De donateurs maken dat mogelijk. [Doet u mee?](#) Hartelijk dank!